

Nobilă datorie. Și comună!

Opinam la 15 ianuarie 2024 că de *Ziua Culturii Naționale*, mai precis la ediția a XIV-a a evenimentului, „parcă mai apăsător au fost puse față în față cultura națională și cea locală” („Ateneu”, nr. 653, p. 2). La nivelul instituțiilor județului Bacău, s-au remarcat în acest sens, printre altele, Complexul Muzeal „Iulian Antonescu” (cu chemarea „Să redescoperim naționalul din cultura națională!”, exemplificată cu „Contribuții băcăuane: Vasile Alecsandri și Vasile Pârvan”; managerul instituției, Alin-Sebastian Popa), Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale, cu o ediție specială a „Conexiunilor culturale” (inițiate de managerul Florin Zăncescu) în comuna Poduri, Școala Populară de Arte și Meserii „Ion Ghelu-Destelnică” (manager, Olgața Pățu), cu Expoziția „Generații, generații...”, Centrul de Cultură „George Apostu” (manager, Gheorghe Geo Popa), cu conferința universitarului Constantin Călin „Cultură și responsabilitate”, din programul „Patrimoniu - valoare și valorizare”, Biblioteca Județeană „C. Sturdza” (manager, Adrian Jicu), pledând pentru „reconstruirea și apărarea unei identități”.

Am considerat că în acest concert trebuia să se facă auzită și vocea instituțiilor de învățământ superior care au în grijă specializări din domeniul științelor umane. Prin urmare, am lansat o provocare didactic-culturală studenților de la profilul pedagogia învățământului primar și preșcolar, cărora le-am predat în semestrul I disciplina literatura română și literatura pentru copii. Suporturile informative au fost cele știute: istoria literaturii române, cu trimiteri către literatura universală, pentru literatura cultă, respectiv folcloristica, pentru literatura populară. Acest din urmă domeniu l-am distribuit în două grupe, reprezentând *folclorul mare*, propriu-zis, cu genurile și speciile cunoscute, și *folclorul mic*, axat pe producțiile de întindere redusă (ghicitori, proverbe, frământări de limbă etc.). Provocarea

lansată (inclusiv celor de la profilul filologic) la începutul anului universitar a însemnat procesul de culegere a unei/unor producții populare, însoțită/însoțite de formatul audio. Urmează evaluarea acestora, dar în clipa de față interesul nostru a fost îndreptat către motivarea actului cultural-didactic de către studenți. Am selectat câteva opinii transmise de aceștia, structurate pe considerente dictate de o anumită realitate socială, dar și de factori subiectivi. Părerile nu sunt în totalitate originale, de vreme ce adevărurile sunt aceleași de multă vreme, dar simpla enunțare a lor ne dă garanția că viitorii educatori vor manifesta o atitudine activă în identificarea, conservarea și promovarea culturii tradiționale românești.

Descoperirea și culegerea unei producții populare sunt „necesare întrucât oferă unei culturi o perspectivă amplă cu privire la anumite tradiții și obiceiuri, explicând în mod direct sau indirect atitudini, comportamente, mentalități regăsite în viața de acum a oamenilor. Din punctul meu de vedere, folclorul se bazează pe creațiile inedite ale sufletului omenesc, care a simțit nevoia să-și regăsească sinele înstrăinat. Astfel, oful, bucuria, extazul, melancolia se regăsesc, nu de puține ori, în doine și basme, cuprinzând valori morale ce devin un ideal pentru fiecare om care simte și trăiește românește” (Daria Iliuță). „Prin colectarea de versuri, cântece, povești sau alte forme de expresie culturală, se păstrează moștenirea culturală pentru generațiile viitoare și se contribuie la înțelegerea și acceptarea diversității culturale” (Andreea Sălceanu). „Într-o eră atât de tehnologizată, în care valorile culturale sunt neglijate, culegerea folclorului este o necesitate” (Corina Dumitriu). Aceasta „ajută la o conștientizare mai bună a istoriei și a deciziilor luate de strămoși. Înțelegerea evenimentelor trecutului asigură o punte cu acesta; în mod contrar, s-ar crea un hău din neștiință, ignoranță și uitare” (Sorina Burulea).

Cele mai multe declarații au o dimensiune atitudinală, alături de cea constatativă: „Cultura românească este bogată în semnificații, în valori materiale și spirituale, însă societatea actuală se îndepărtează de tradiții, tinerii fiind tentați tot mai mult să preia nonvalorile drept modele. Realizarea unei culegeri de folclor este necesară din prisma faptului că, în acest mod, tradiția poate merge mai departe, spre vremurile care, sperăm noi, vor fi din nou «la modă»” (Cristina Lazăr). Funcția comparativă a unei mentalități nu poate fi ignorată: „Se va putea observa în timp dacă aceasta a fost sau nu modificată odată cu anumite schimbări sociale” (Bianca Prodan), iar ținta este majoră, contribuindu-se la „perpetuarea valorilor pentru generațiile viitoare” (Elena Chiorescu). Datoria de a culege folclorul literar, muzical, coregrafic

etc. „este crucială” (Iulica Hrițcu), rezultând „muzee culturale românești, culegeri tipărite sau în format audio/video” (Cătălina Zurba) și aspirând la „recunoaștere la nivel mondial” (Anca Nănescu). Viitorii educatori sunt „responsabili de transmiterea acestor valori naționale” (Mariana Sandu), „pentru că un popor trebuie să trăiască prin ceea ce lasă prin mijlocirea fiilor săi” (Tatiana Petrea). „Inițiativa Facultății de Litere a Universității «Vasile Alecsandri» din Bacău de a ne determina să culegem folclor este binevenită din mai multe motive. La sat încă mai sunt păstrate, respectate și îndeplinite cu sfințenie an de an «obiceiuri ale locului» care practic definesc comportamentul comunității respective. Aud bătrâni spunând: «Așa trebuie, așa e obiceiul la noi». Culegerea folclorului ar trebui să aibă câteva obiective: identifi-

carea specificului cultural local, cercetarea acestuia, valorificarea creației populare autentice din perspectiva evitării denaturării și perimării acesteia... Lista poate continua, astfel încât să se transmită din generație în generație, pentru un singur scop: de a nu risipi talentul cu care ne-a înzestrat Dumnezeu” (Mihaela Trandafir). „Realizarea culegerii de folclor va fi o moștenire ce va cânta generațiilor viitoare” (Claudia Sorlescu).

Oferind „o fereastră în trecut” (Anca Blăgescu), orice colectare de producție populară este simultan despre prezent și viitor. Culegerea acesteia are rolul de „a proteja arta” (Mihaela Mihăilă), dar și pe acela de „a încuraja comunitatea să continue să creeze și să inoveze în cadrul tradițiilor, susținând astfel dezvoltarea unei culturi vii și dinamice” (Daniela Molan). Valorile

artistice „vin în sprijinul tinerilor, curioși să-și cunoască trecutul și aducându-i mai aproape de arta populară” (Anamaria Cristea); acest document „va putea fi «citit» azi, mâine și-ntotdeauna!” (Carmen Buruiană), fiind un factor „important pentru definirea unei entități” (Georgiana Pătrășcan, Ramona Miron, Mihaela Radu) și o cale de a prevedea „evoluția unui neam” (Ioana Mircea). Mai mult decât atât, cunoașterea folclorului ne întărește personalitatea, „diferențiindu-ne de celelalte națiuni” (Mihaela Petruț). Trăind „într-un context globalizat”, o astfel de antologie devine „o investiție în memoria colectivă și în înțelegerea bogăției și diversității umane” (Ioana Rășcanu).

Actul în sine al înregistrării folclorice a creat stări speciale din partea depozitarilor, dar și dinspre culegători, de la confesiuni cvasigenerale („Pentru mine culegerea acestor tradiții din folclor m-a emoționat, deoarece ambele m-au dus cu gândul la Crăciunul din copilăria mea și la bunicii care astăzi nu mai sunt” - Diana Beclea), la descrieri particulare. „Acest colind este unul special și cunoscut încă din copilărie de către doamna înregistrată. Fiind noaptea Ajunului de Crăciun, la fereastra casei a venit un grup

de colindători (rude), care au cântat aceste frumoase versuri. Mai târziu, aflând povestea colindului, l-a învățat și la rândul ei îl colindă an de an, în amintirea aceluși prim Crăciun din familia sa. Așadar, aceste versuri fac parte din istoria familiei, de 59 de ani” (Ioana Bocăneț). „Vărtosu Gheorghe, fiu al satului Costache Negri din județul Galați, a readus în memoria comunității locale vechiul obicei numit «Jienii», ce aparține zonei. Acesta constă în realizarea unui grup de personaje populare, precum lăncu Jianu și trei Jieni, vânătorul, turcul, polițistul, Anul Nou, Anul Vechi și nevestele acestora, care interpretează o scenetă, scopul fiind alungarea Anului Vechi și instalarea Anului Nou. Originalitatea versurilor este certă, întrucât acestea au fost concepute de bunicii domnului Vărtosu și transmise din generație în generație. Al doilea obicei evocat de domnul Vărtosu este «Mersul cu bună dimineața». Acesta constă în trezirea urătorilor în toiul nopții și mersul la bunici și la rudele apropiate. Erau răsplătiți cu nuci și covrigi, apoi socializau cu aceștia până la răsărit. Din verva și entuziasmul relatării domnului Vărtosu, ne dăm seama că are o mare bucurie de a împărtăși experiența obiceiurilor copilăriei sale, dar și regretul

că tinerele generații nu mai sunt dispuse să preia și să ducă mai departe aceste tradiții” (Magdalena Giurgea).

Opinia generală este că „realizarea unei culegeri de folclor este imperios necesară, deoarece transmiterea pe cale orală a acestor nestemate este tot mai anevoioasă, mulți dintre tineri pierzând din interesul de a fi ei cei care duc mai departe frumoasele tradiții specifice zonei în care trăim” (Ioana Bocăneț). Produsele colectate sunt „o sursă inestimabilă pentru cercetători” (Diana Tănase).

Conf. univ. dr. Ioan DĂNILĂ

Foto: Roxana Grecu